Rijkswaterstaat
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat

Sfeerverslag landelijke mer-dag

Wereld mer

mer kan een wereld voor je openen

Water. Wegen. Werken. Rijkswaterstaat.

Op 8 oktober vond in het LEF Future Center in Utrecht de 21e editie van de tweejaarlijkse landelijke mer-dag plaats die werd georganiseerd door Rijkswaterstaat. Met meer dan 250 aanmeldingen werden mer-geïnteresseerden van overheden, adviesbureaus en kennisorganisaties enthousiast verwelkomd voor een dag vol ontmoeting, inspiratie en kennisdeling. Onder het thema ‘Wereld mer: mer kan een wereld voor je openen’ boden prikkelende sprekers, actuele thema’s en verdiepende sessies nieuwe inzichten en volop gelegenheid om ervaringen uit te wisselen. Er werd een inkijk gegeven in diverse onderwerpen, van kernenergie tot warmteprogramma’s en van rivierverruiming bij Venlo tot mijnbouw in Guinée. Dit sfeerverslag geeft een impressie van deze inspirerende en verbindende dag.

Een introductie mer voor de vroege vogels

"Ik begrijp nu wat mer is!" aldus één van de deelnemers van de vroege vogelsessie. Al vóórdat de dag officieel begonnen was vond dit jaar een korte spoedcursus mer plaats. In deze sessie kwamen veel enthousiaste jonge (en ook een paar minder jonge) deelnemers samen om te leren wat mer nou eigenlijk inhoudt. Aan de hand van een case study konden de deelnemers zelf proeven van een mer. Hieruit bleek al snel hoe complex een mer-procedure eigenlijk kan zijn en welke meerwaarde mer kan hebben.

Een wereld mer

"Mer leeft wereldwijd", stelde Jos Arts, dagvoorzitter van de landelijke mer-dag en hoogleraar Milieu- en Infrastructuurplanning aan de RUG. Hij opende de dag met een blik over de landsgrenzen. Ondanks de kritiek die er soms op klinkt, wordt mer in bijna alle landen op de wereld toegepast. Het instrument ontstond ruim 55 jaar geleden in de Verenigde Staten vanuit zorgen over natuur, milieu en water en nog steeds is het van grote waarde voor een zorgvuldige besluitvorming. Ook stond Jos stil bij een bijzondere mijlpaal: veertig jaar mer in Nederland.

Die wereldwijde en verbindende kracht was zichtbaar in de zaal. Nieuwe, jonge deelnemers ontmoetten ervaren mer-professionals, van wie sommigen de landelijke mer-dag al meer dan tien keer bezochten. Ook deelnemers uit Vlaanderen sloten aan. Zo kwamen verschillende generaties, achtergronden en perspectieven samen en werd kennis niet alleen gedeeld, maar ook doorgegeven.

Jos vroeg de aanwezigen welke wereld mer voor hen opent.
Voor nieuwkomers ging met mer letterlijk een nieuwe wereld open; anderen kwamen om nieuwe mensen te ontmoeten of bekenden weer te spreken. Ook het werken aan een gezonde en veilige leefomgeving werd genoemd als belangrijke drijfveer. Dat duurzaamheid breed leeft, bleek al uit de reis naar de landelijke mer-dag: veel deelnemers kwamen met het openbaar vervoer.

De opening zette daarmee de toon voor de dag: nieuwsgierig over grenzen kijken, ervaringen uitwisselen en samen werken aan betere besluitvorming. Om dat in de praktijk te brengen zouden we bijvoorbeeld meer kennisuitwisseling met Vlaanderen kunnen doen. *"Steeds welkom in Vlaanderen om te komen kijken hoe wij de dingen doen'* aldus Annelies Hoebeeck.

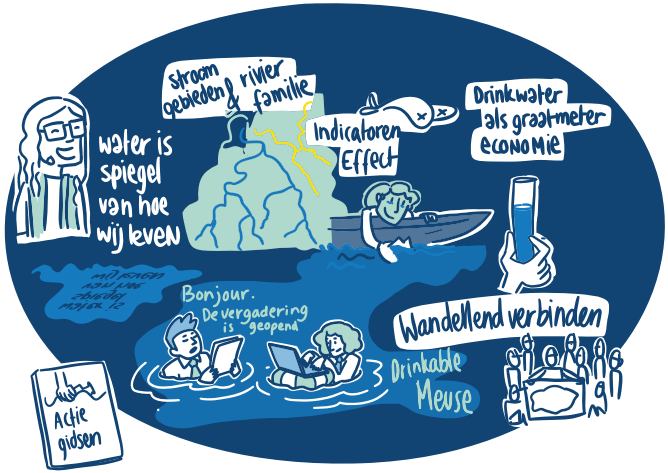
Denken buiten de landsgrenzen voor een drinkbare rivier

Keynote-spreker: Li An Phoa
De keynote van Li An Phoa, oprichter van Stichting Drinkable Rivers, vormde een inspirerende oproep om anders naar water, rivieren en onze leefomgeving te kijken. Centraal stond haar droom van een toekomst waarin rivieren weer zo schoon zijn dat je er direct uit kunt drinken. Volgens Li An is de kwaliteit van onze rivieren een directe weerspiegeling van hoe wij met onze leefomgeving omgaan.

Denken vanuit natuurlijke grenzen

De betekenis van haar naam speelt daarin een bijzondere rol. Het Chinese begrip Li staat voor het organische patroon van natuurlijke systemen. Li An verbindt dat idee met de vertakkingen van stroomgebieden en rivieren. Waar wij vaak denken in landsgrenzen, denkt zij vanuit natuurlijke grenzen: het water en de stroomgebieden die alles met elkaar verbinden.

Vanuit die blik bood zij ook een interessant perspectief op mer. Effecten houden zich niet aan bestuurlijke of landsgrenzen. Daarom is het zinvol om ze te beoordelen op het niveau van een stroomgebied. Een eenvoudige maar krachtige vraag kan daarbij richting geven: draagt een ontwikkeling bij aan een drinkbare rivier of niet? Ook het economische systeem zou meer in die richting moeten bewegen. Een drinkbare rivier zou immers een teken kunnen zijn van een gezonde economie.

"Wateren zijn een spiegel van hoe wij leven". Alles wat stroomopwaarts gebeurt, komt uiteindelijk samen in het water. De kwaliteit van dat water vertelt daarmee iets over de keuzes die wij als samenleving maken.

Wandelen voor een drinkbare rivier

Op 26-jarige leeftijd was Li An tijdens een reis in Canada verwonderd van een rivier waarvan het water drinkbaar was. Een aantal jaren later had een aangelegde dam het zelfherstellende vermogen van de rivier aangetast met gevolgen voor de drinkbaarheid van het water. Dit wakkerde een vlammetje in haar aan omdat zij eerder persoonlijk had ervaren hoe het ook kan.

Sindsdien zet Li An zich in voor drinkbare rivieren. Dat doet zij onder meer door langs rivieren te wandelen en onderweg met mensen in gesprek te gaan. Zo liep zij ruim duizend kilometer langs de Maas, van bron tot monding, en ontmoette zij onderweg burgemeesters, bewoners, boeren en andere betrokkenen.

Tijdens deze wandelingen spreekt zij over de 'rivierfamilie': het idee dat water onze gezamenlijke bloedband is. Bijzonder zijn de gesprekken met boeren, bij wie zij regelmatig logeert. Volgens Li An zijn juist zij experts van het landschap. Zij kennen het land door en door en weten vaak als geen ander wat er speelt in bodem, water en natuur.

Een belangrijke boodschap van haar verhaal was dat verandering begint met kleine stappen. De vele mensen die zij onderweg ontmoet, maken volgens haar duidelijk dat grote opgaven alleen gerealiseerd worden als iedereen op zijn eigen manier een bijdrage levert.

Het beleefbaar maken van een mer

Li An benadrukte hoe waardevol het werk aan een mer is en vroeg het publiek welke waarden zij met de mer associëren. Begrippen als helderheid, transparantie, objectiviteit, navolgbaarheid en zorgvuldige besluitvorming werden daarbij genoemd.

Hoe kan een mer niet alleen betrouwbare informatie bieden, maar ook tot de verbeelding spreken? Hoe maken we inzichtelijk wat ontwikkelingen betekenen voor mensen, natuur en leefomgeving?

Volgens de aanwezigen ligt daar een belangrijke uitdaging: het verbinden van technische en ecologische kennis met verhalen en ervaringen die mensen begrijpen en voelen. Een dergelijke benadering zou kunnen bijdragen aan meer betrokkenheid bij plannen en besluitvorming. Daarbij kunnen we onszelf steeds weer vragen wat een drinkbare rivier kan betekenen voor de mer.

Li An liet de aanwezigen achter met een gedachte die de kern van haar verhaal samenvat: *"Als we goed voor het water zorgen zal het water goed voor ons zorgen"*.

Werksessies

Deelnemers konden kiezen uit 16 verschillende verdiepende werksessies. Wat veel van de sprekers van de sessies opviel was het enthousiasme en de betrokkenheid van het publiek. Veel van de thema's die behandeld werden waren actueel wat geregeld zorgde voor mooie vragen en discussies. Hier een impressie van een aantal opvallende sessies.

Internationale mer-praktijk als inspiratie voor Nederland

Tijdens deze sessie namen Dennis van Peppen, Arend Kolhoff en Edy Blom de deelnemers mee op een internationale reis langs het werk van de Commissie mer. Al snel werd duidelijk dat veel Nederlandse uitdagingen ook elders spelen, zij het in een andere bestuurlijke, juridische en maatschappelijke context. Dennis van Peppen vertelde hoe de internationale tak overheden in lage- en middeninkomenslanden ondersteunt bij mer en plan-mer. Dat gebeurt met onafhankelijke adviezen op MER'en, maar ook door begeleiding bij processen. Vooral mijnbouw is internationaal een belangrijk thema, met name in Afrika. Omdat ieder land mer anders heeft verankerd, vraagt dit steeds om maatwerk.

Arend Kolhoff plaatste de voorbeelden in een breder perspectief. Mer wordt wereldwijd steeds breder toegepast en zal zich naar verwachting verder verspreiden, hoewel het instrument in sommige landen onder druk staat. Internationale evaluaties blijven overwegend positief: plan-mer draagt bij aan duurzame ontwikkeling. Edy Blom illustreerde dit met een voorbeeld uit Guinée, een land met grote voorraden bauxiet en ijzererts en ambitieuze plannen voor waterkracht en mijnbouw. Project-mer is er wettelijk geregeld, maar plan-mer staat nog in de kinderschoenen. Samen met het ministerie van Milieu werkt de Commissie mer hier aan trainingen, kennisuitwisseling en betere monitoring. Vooral dat laatste is lastig in afgelegen gebieden waar capaciteit en middelen beperkt zijn.

De internationale praktijk bood ook inspiratie voor Nederland. Jos Arts wees als deelnemer van deze sessie op de onbevangen en nieuwsgierige houding waarmee veel landen hun opgaven benaderen. In plaats van eerst te denken in beperkingen, begint men vaker bij de vraag: hoe kunnen we dit mogelijk maken? Die open blik kan helpen om met gezond verstand tot werkbare oplossingen te komen. De sprekers namen uit de sessie dan ook een heldere boodschap mee: ook in Nederland mogen we vaker terug naar de essentie waarvoor mer bedoeld is.

Een serious game: Vierwaarden

Hoe maak je complexe keuzes rond dijkversterking en hoogwaterbescherming inzichtelijk én bespreekbaar? In het project Gebiedsontwikkeling Vierwaarden van Waterschap Limburg is daarvoor een serious game ingezet. Sascha Oskam (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat) en KeesJan van den Herik (Waterschap Limburg) namen de deelnemers mee in de opzet en werking van het spel. Op tafel lag het plangebied meterslang uitgestrekt, met op maat gemaakte alternatieven die letterlijk op de rivier konden worden geplaatst. Iedere deelnemer vertegenwoordigde een betrokken partij, zoals de provincie of de gemeente Venlo. Zo werden belangen zichtbaar en ontstond snel inzicht in de effecten van oplossingen en in de vraag welke maatregelen elkaar versterken of juist tegenwerken. Daarbij bleek een gezamenlijke basis essentieel: *"Het spelen van een goede game vraagt instemming over de spelregels en de bouwstenen van alle deelnemers."*

De game bracht de standpunten van stakeholders scherp in beeld en hielp om het goede gesprek te voeren over de afwegingen die nodig zijn. Zo groeide stap voor stap het begrip voor elkaars perspectief en voor een gedragen oplossing.

Wandelen langs water: Een andere blik op kwaliteit

Nadat Li An Phoa de deelnemers tijdens haar keynote had geïnspireerd met verhalen over haar wandelingen langs rivieren, was het tijd om zelf op pad te gaan. Langs het Amsterdam-Rijnkanaal ontstond een wandeling vol gesprekken, reflectie en filosofische vragen. De omgeving nodigde uit om niet alleen naar het water te kijken, maar ook anders na te denken over kwaliteit, samenwerking en de rol van mer.

De wandeling begon met de vraag: *"Wat brengt ons vrede?"* In kleine groepjes verkenden de deelnemers wat vrede persoonlijk en op grotere schaal betekent. Respect, echt luisteren en activiteiten die mensen samenbrengen werden genoemd als belangrijke voorwaarden. Ook de natuur bood een treffend perspectief: zij zoekt voortdurend naar balans, en juist die balans kan worden gezien als een vorm van vrede.

Verderop volgde een nieuwe vraag: welke metafoor binnen een ecosysteem of het leven past bij jouw functie? Sommigen herkenden zich in de spin in het web, die verbindingen legt tussen belangen, disciplines en informatiebronnen. Daarbij klonk ook de relativerende constatering dat een mer, net als een spin, soms als eng wordt ervaren. Anderen kozen de bij: een dier dat samenwerkt en met vele kleine bijdragen iets groters bouwt. De bijendans vormde een mooie aanleiding om te spreken over communicatie en samenwerking binnen de mer-praktijk.

Daarmee kwam het gesprek op de toekomst van mer. De deelnemers benadrukten hoe belangrijk het is dat ervaren professionals hun kennis en vakmanschap doorgeven, terwijl jonge collega's frisse perspectieven, ideeën en energie inbrengen. Leren werkt nadrukkelijk twee kanten op: "it takes two to tango". De opvallend grote aanwezigheid van jonge professionals op de mer-dag werd daarom als iets positiefs gezien. Het laat zien dat mer nog altijd een aantrekkelijk en veelzijdig werkveld is.

Pionieren met een MER voor een gebiedsdekkend omgevingsplan

Gemeente Ede staat voor een bijzondere pioniersopgave: het opstellen van één gebiedsdekkend omgevingsplan waarin alle regels voor de fysieke leefomgeving samenkomen. Tijdens de sessie namen Bart van der Mark (gemeente Ede) en Martijn Gerritsen (TAUW) de deelnemers mee in de manier waarop Ede hierbij het MER inzet. Omdat een deel van de milieuregels mer-plichtig is, onderzoekt Ede als eerste gemeente in Nederland hoe deze regels in samenhang kunnen worden beoordeeld en afgewogen.

De sprekers lieten zien hoe de reikwijdte en het detailniveau van het MER zijn bepaald, welke regels worden onderzocht en hoe dit tot verschillende alternatieven leidt. Daarbij was er ook aandacht voor de invloed van het Nevele-arrest en voor de vraag welke rol het Rijk zou moeten vervullen. De sessie maakte duidelijk dat het gebiedsdekkende omgevingsplan niet alleen een juridische en inhoudelijke puzzel is, maar ook een kans om milieuafwegingen vanaf het begin zorgvuldig in de planvorming te verankeren. Naast de deelnemers van deze sessie gingen de sprekers ook naar huis met nieuwe inzichten: *"Het thema speelt op verschillende manieren binnen gemeenten. Er nog niet één aanvliegroute hoe een MER voor een omgevingsplan op te stellen. Het is daarom goed om kennis en ervaringen met elkaar te blijven delen."*

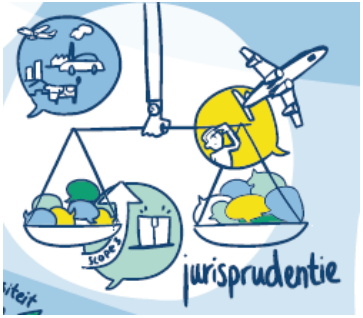

AI in mer: Kansen en grenzen

Hoe kan kunstmatige intelligentie het mer-proces ondersteunen zonder het menselijke oordeel te vervangen? Paul Eijssen en Julian van Hummel (Haskoning) verkenden tijdens deze sessie de kansen én grenzen van AI. Aan de hand van fictieve voorbeelden lieten zij zien waar de technologie nu al van waarde kan zijn, onder meer bij data-analyse, effectbeoordeling en kwaliteitsborging. Ook demonstreerden zij praktische toepassingen, zoals een reviewassistent en een hulpmiddel waarmee snel relevante jurisprudentie kan worden geraadpleegd.

De discussie met de zaal maakte duidelijk dat AI vooral routinematige werkzaamheden kan verlichten. Daardoor ontstaat meer ruimte voor het gesprek met de omgeving en opdrachtgevers, en voor een zorgvuldige interpretatie van resultaten. Tegelijkertijd blijft de mens onmisbaar voor context, nuance en verantwoordelijkheid. Een belangrijk aandachtspunt was de ontwikkeling van jonge professionals: als AI bepaalde uitvoerende taken overneemt, moet er bewust ruimte blijven om junioren het vak te leren. Zo kan AI bijdragen aan betere besluitvorming, mits het wordt ingezet als hulpmiddel en niet als vervanger. Wat de sprekers opviel: *"Het ziet ernaar uit dat de mer-wereld al best wel gewend is aan AI!"*

Jurisprudentie

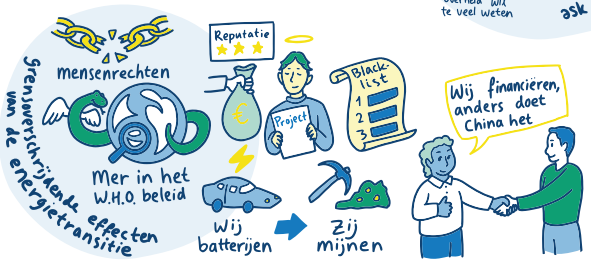
Dat actuele rechtspraak direct doorwerkt in de dagelijkse mer-praktijk, bleek uit de twee goed bezochte sessies van Marcel Soppe en Noah Knol (RNMW Advocaten). Zij namen de deelnemers mee langs recente uitspraken en vertaalden deze naar concrete aandachtspunten voor initiatiefnemers en bevoegd gezag. In de eerste sessie stonden stikstof en additionaliteit centraal. De sprekers bespraken wat nieuwe uitspraken betekenen voor plannen en projecten en waar in de praktijk extra zorgvuldigheid nodig is. De tweede sessie richtte zich onder meer op Scope 3-emissies en op uitspraken rondom luchthaven Schiphol. Ook hier werd duidelijk dat juridische ontwikkelingen niet op zichzelf staan, maar invloed hebben op de mer-praktijk. De grote belangstelling en de vragen uit de zaal benadrukten hoe belangrijk het is om jurisprudentie goed te blijven volgen. De sessies boden deelnemers een helder overzicht én praktische aanknopingspunten om nieuwe inzichten zorgvuldig toe te passen.

Impressie van de overige sessies:

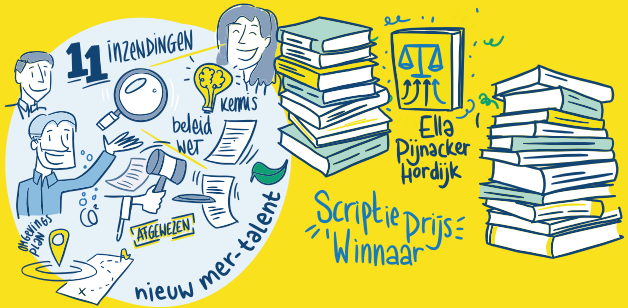
Ook de overige sessies leverden veel inspirerende momenten op, zoals te zien is in het visuele verslag van de dag. Tijdens de sessie ‘Ask them anything’ beantwoordden een viertal mer-specialisten de vele mer-gerelateerde vragen uit de zaal. In een andere sessie werden de grensoverschrijdende effecten van de energietransitie verkend, met aandacht voor onder meer mensenrechten en mer in het WHO-beleid. Bij de sessie over het plan-MER voor de omgevingsvisie van Deventer waren er veel vragen uit het publiek over hoe de raad vroegtijdig kan worden betrokken en hoe het MER daadwerkelijk van meerwaarde kan zijn voor de besluitvorming.

Eerste uitreiking van de scriptieprijs

Een bijzonder moment tijdens de mer-dag was de uitreiking van de allereerste scriptieprijs. Met deze nieuwe prijs wil het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat onderzoek op het gebied van mer stimuleren en de meerwaarde van het instrument onder de aandacht brengen. Van de elf ingezonden universitaire scripties selecteerde de jury drie genomineerden, die tijdens een speciale sessie op de mer-dag de gelegenheid kregen hun onderzoek te pitchen aan het publiek.

Tijdens de afsluiting van de dag volgde de prijsuitreiking. De jury sprak haar waardering uit voor het hoge niveau van alle drie de genomineerde scripties. Uiteindelijk werd Ella Pijnacker Hordijk uitgeroepen tot winnaar van de allereerste scriptieprijs. In haar literatuuronderzoek stond een actuele juridische vraag centraal: hoe moeten zogenoemde scope 3-emissies worden meegewogen bij vergunningverlening? Haar scriptie werd geprezen om de hoge kwaliteit, de vernieuwende invalshoek, de prettige leesbaarheid en grote relevantie voor zowel de mer-praktijk als het beleid.

Met de uitreiking van deze eerste scriptieprijs werd niet alleen jong talent in het zonnetje gezet, maar ook het belang onderstreept van onderzoek en vernieuwing binnen het mer-werkveld.

Nieuwsgierig geworden? De scriptie van Ella is hier te lezen:
link naar scriptie

Nieuw op de mer-dag was de Venster-infomarkt.
Op deze informatiemarkt konden deelnemers op een laagdrempelige manier kennismaken met verschillende initiatieven binnen het mer-werkveld. Bezoekers konden vrij vragen stellen en ervaringen uitwisselen. Vertegenwoordigers van IPLO, de provincie Zuid-Holland en de Commissie mer (waaronder de nieuwe Jong mer-community) waren aanwezig voor een goed gesprek.

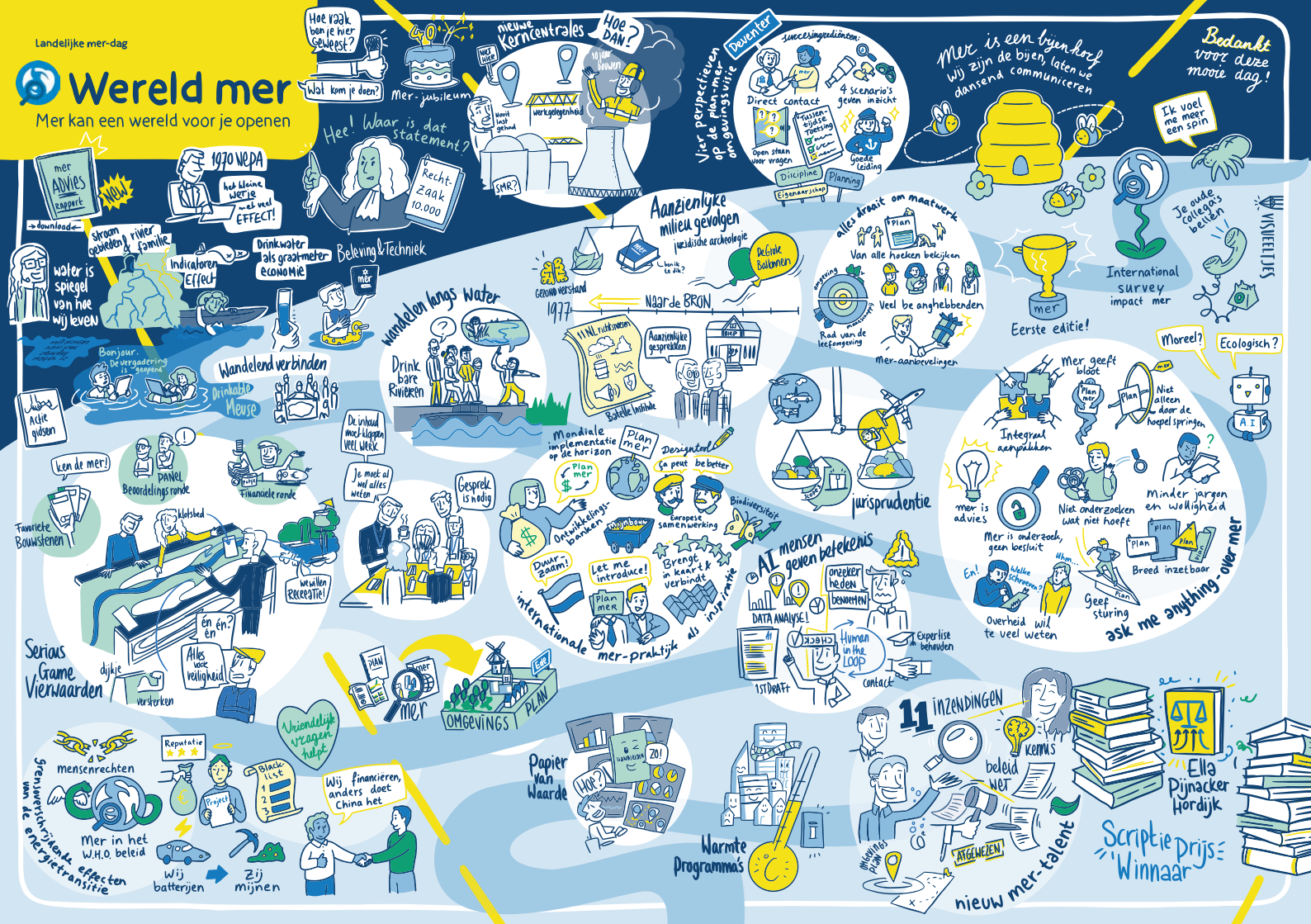
Een artistieke afsluiting
Jos Arts sloot de dag af met een korte terugblik, ondersteund door een creatief visueel verslag. Delen van die tekening zijn in dit verslag terug te zien.

Een van de belangrijkste observaties was de grote aanwezigheid van jonge professionals. De generatiewisseling binnen het mer-werkveld is zichtbaar in volle gang. Neem bijvoorbeeld de jong mer community die recent door jonge enthousiastelingen is opgericht. Daarbij ligt een belangrijke rol voor ervaren vakgenoten om hun kennis en ervaring door te geven aan de nieuwe generatie.

Ook kwam de kracht van verhalen en symboliek naar voren. Deze blijken vaak meer energie en betrokkenheid los te maken dan de technische en abstracte taal die in een mer veel wordt gebruikt. Ze helpen om complexe onderwerpen begrijpelijk en inspirerend te maken. En het beste symbool om een mer mee te vergelijken? Een bij! Of toch de spin?

Tot slot onderstreepte de dag het belang van ontmoeting. Bekende en nieuwe gezichten vonden elkaar, ideeën werden uitgewisseld en nieuwe samenwerkingen ontstonden. Zo blijft de mer-community zich ontwikkelen en blijft de mer levend, relevant en toekomstbestendig.

Landelijke mer-dag
Wereld mer
Mer kan een wereld voor je openen
Hoe vaak ben je hier geweest?
Wat kom je doen?
Mer-jubileum
nieuwe Kerncentrales
Hoe DAN?
Werkgelegenheid
SMR?
Vier perspectieven op de plan-mer omgevingsvisie
Deventer
Succesingredienten:
Direct contact
4 scenario's geven inzicht
Open staan voor vragen
Tussentijdse toetsing
Goede leiding
Discipline
Planning
Eigenaarschap
Mer is een bijenkorf
Wij zijn de bijen, laten we dansend communiceren
Bedankt voor deze mooie dag!
Ik voel me meer een spin
Je oude collega's bellen
Visueeltjes
mer advies rapport
NOW
download
1970 WEPA
het kleine WERK met veel EFFECT
Stroom gewekten & rivier familie
Indicatoren Effect
Drinkwater als grootmeter economie
Beleving & Techniek
Water is spiegel van hoe wij leven
Bonjour. De vergadering is zeepend
Wandelend verbinden
Drinkbare Meuse
Actie gidsen
Wandelen langs Water
Drink bare Rivieren
Aanzienlijke milieu gevolgen
juridische archeologie
De Grote Bunkers
Gezond verstand
1977
Naar de BRON
11 NL rechtszaken
Aanzienlijke gesprekken
Bestelle Instituut
alles draait om maatwerk
Van alle hoeken bekijken
Veel be anghebbenden
Raad van de leefomgeving
mer-aanbevelingen
Eerste editie!
International survey impact mer
Ken de mer!
Favoriete Bouwstenen
Panel Beoordelings ronde
Financiele ronde
Klotsbed
Weullen energetie!
Serious Game Vierwaarden
dijkje
én én?
Alles voor veiligheid
versterken
De inhoud moet kloppen Veel Werk
Je moet al wel alles weten
Gesprek is Nodig
Mondiale implementatie op de horizon
Plan mer
Ontwikkelings-Banken
Designated!
Ja peut be better
Europese samenwerking
Biodiversiteit
Duur-zaam!
Let me introduce!
Brengt in kaart & verbindt
als inspiratie
Internationale mer-praktijk
jurisprudentie
Moreel?
Ecologisch?
Mer geeft bloot
Integraal aanpakken
Niet alleen door de hoepel springen
mer is advies
Niet onderzoeken wat niet hoeft
Minder jargon en wolligheid
Mer is onderzoek, geen besluit
Overheid wil te veel weten
Breed inzetbaar
Geef sturing
ask me anything - over mer
AI mensen geven betekenis
DATA ANALYSE!
onzeker heden benoemen
Human in the Loop
Expertise behouden
contact
1STDRAFT
mer
PLAN
OMGEVINGS
Vriendelijke vragen helpt
Papier van Waarde
Warmte Programma's
11 INZENDINGEN
kernis
beleid
het
AFGEHEZEN
nieuw mer-talent
Ella Pijnacker Hordijk
Scriptie prijs Winnaar
Grenswerkschrijkende effecten van de energietransitie
mensenrechten
Reputatie
Black list
Mer in het W.H.O. beleid
Project
Wij batterijen
Zij mijnen
Wij financieren, anders doet China het

In 2028 gaat er weer een mer-dag zijn. Wilt u erbij zijn? Schrijf u in voor de interesselijst.